

μέτωπο, μάλιστα, τέσσερις ρυτίδες, βαθιές βαθιές.
— Όλοι οι γέροι θα πεθάνουνε τούτο το χειμώνα, κάνει ο Σωτήρης, κι ύστερα παιδιά... Καπούτ!

ΚΑΠΟΥΤ, ΚΑΠΟΥΤ. Την είχε ξανακούσει αυτή τη λέξη ο Πέτρος. Την είχε πει εκείνο το παιδί, στην Ομόνοια... Κάτι ξέρει λοιπόν ο παππούς που κλέβει το ψωμί, δε θέλει να γίνει ΚΑΠΟΥΤ κι ας είναι να γίνουν όλοι οι άλλοι μέσα στο σπίτι.

— Ορκίσου πως θα μου κάνεις μια χάρη, τον δγάζει από τις σκέψεις του ο Σωτήρης.

— Ορκίζομαι, λέει αμέσως ο Πέτρος, χωρίς να το καλοσκεφτεί και μετά το μισομετάνιωσε, γιατί μπορεί ο Σωτήρης να του ζητήσει πάλι να πάει μαζί του να κλέψουνε καλώδια.

Οι Γερμανοί ήταν έξω φρενών τον τελευταίο καιρό, γιατί κάθε τόσο «άγνωστοι» τους κλέβανε καλώδια και τα πουλούσανε στη μαύρη αγορά. Γράφανε στις εφημερίδες και κολούσανε στους τοίχους και στους στύλους του ηλεκτρικού ανακοινώσεις: «Σπείρα κακοποιών αφαιρεί τα καλώδια... οι ένοχοι θα τιμωρηθούν παραδειγματικώς...» Ο Πέτρος δεν ξέρε τι γίνεται στις άλλες γειτονιές, όμως στη γειτονιά τη δική του η «σπείρα» είναι ο Σωτήρης. Έχει βρει, ποιος ξέρει πού, ένα τεράστιο ψαλίδι που κουρεύουν τα πρόβατα και, κάθε τόσο μόλις σκοτεινιάσει, σούφεται με την κοιλιά και κρατς κρατς πάει, κόπτηκε το καλώδιο.

— Κι ο φρουρός; τον ρωτάει μια μέρα όλο τρόμο ο Πέτρος.

— Περιμένω να πάει για πιπί, ξεκαρδίστηκε ο Σωτήρης και λέει πως έτσι κάνει και σαμποτάζ στους Γερμανούς και πουλάει και τα καλώδια στη μαύρη

Ο περίπατος της πεθαιμένης γιαγιάς

Εκείνο το πρωί πέθανε η γιαγιά του Σωτήρη. Από την πείνα.

— Έχεις δει κανέναν τώρα να πεθαίνει από τίποτ' άλλο; του είπε ο Σωτήρης.

Η γιαγιά ήτανε 81 χρονώ. Εδώ και καιρό μπορούσε να πίνει μονάχα γάλα, γλιαρό γάλα, με πολλή ζάχαρη. Έκοδε μπουκίτσες από μια άσπρη κουλουρίτσα ψωμί και τις μούσκεινε μέσα. Την είχε δει πολλές φορές ο Πέτρος να κρατάει, μέσα στα τρεμουλιαστά της χέρια, μια μεγάλη πήλινη κούπα, ξέχειλη γάλα. Αυτό θα 'τανε και... χίλια χρόνια πριν. Τότε... Που δεν είχαν πατήσει ακόμα οι Γερμανοί την Αθήνα. Τώρα πια η γιαγιά πού να βρει το γάλα; Έπινε τσάι του δουνού κι αν βρισκανε καμιά φορά στη μαύρη αγορά λίγο γάλα σκόνη, το 'δινε η μαμά του στο Σωτήρη.

— Γιατί έχω γίνει σαν γέρος και σε λίγο θα δγάλω και τρίζες σαν ουραγκοτάγκος, λέει ο Σωτήρης, θαφρείς και καμάφανε.

Ο Πέτρος πρόφρεξε τότε για πρώτη φορά πως ο φίλος του είχε ρυτίδες σχεδόν όσες κι ο παππούς. Στο

αγορά, για να μην πεθάνουνε στο σπίτι από την πείνα.

Κι όλα αυτά τα έλεγε έτσι, όπως όταν διηγιότανε πως περιέμενε να γυρίσει μέσα στην τάξη τη ράχη του ο κύριος Λουκάτος, για να πετάξει στη μούρη της Νιούρας το σπόγγο, που ήτανε πασαλειμμένος στις κλωδιές.

- Θα γίνεις κι εσύ μαυραγορίτης, σαν τις μικρές τσαφίνες, θύμωσε ο Πέτρος μαζί του.

Δε θυμάται τι του απάντησε τότε ο φίλος του. Μα από κεινη τη νύχτα στην Ομόνοια κατάλαβε ότι ο Σωτήρης κλέβει τα καλώδια, γιατί δε θέλει να γίνει ΚΑΠΟΥΤ, κι έπειτα τα κλέβει από το Γερμανό, ενώ οι τσαφίνες...

- Τι χάρη; Σ' τ' ορκίζομαι! του ξαναλέει με θέρμη.

- Θά 'ρθεις να θάψουμε τη γιαγιά;

- Θά 'ρθω.

Μέσα του απόρησε που ο φίλος του τον έβαζε να ορκιστεί πως θα πάει. Ήτανε φίλος και γείτονάς του. Θα πήγαιναν όλοι από το σπίτι του. Ο παππούς, πέρσι ακόμα το χειμώνα, έπαιζε ξερή μαζί της.

Ο Σωτήρης όμως τον ήθελε για κάτι άλλο. Κηδεία δε θα γινότανε, γιατί, λέει, αν θάβανε κανονικά τη γιαγιά, με ψάλτη και παπά, έπρεπε, για να πάρουνε άδεια για την ταφή, να παραδώσουνε το δελτίο του ψωμιού της. Ενώ, αν δεν τη θάβανε, ο Σωτήρης κι η μαμά του θα τρώγανε τη μερίδα του ψωμιού της γιαγιάς. Τι θα γινόταν όμως η πεθαμένη γιαγιά, ο Σωτήρης το εξήγησε, παινιεύτηκε μάλιστα πως εκείνος το είχε σοφιστεί.

Σαν πάγε ο Πέτρος στο σπίτι του Σωτήρη όπως

είχαν συμφωνήσει, αργά το ίδιο το απόγευμα, είδε τη γιαγιά καθισμένη στην καρέκλα κοντά στο παράθυρο!! Δεν ήτανε η αληθινή γιαγιά! Είχανε φτιάξει μια κούκλα, παραγεμισμένη με κουφέλια, και την είχανε ντύσει με τα φούξα της γιαγιάς. Την είχανε καθίσει κοντά στο παράθυρο με το κεφάλι γερμένο λίγο, έτσι που, από το δρόμο, φαινόταν σαν να έραδε ή να έπλεκε. Η γιαγιά του Σωτήρη δεν έδγαινε ποτέ έξω, κι έτσι κανέννας δε θα το μάθαινε πως πέθανε. Στους δικούς του δέβαια μπορούσε να το πει ο Πέτρος. Δε θα μαρτυρούσανε!

Η αληθινή γιαγιά ήτανε ξαπλωμένη στο κρεβάτι, θαρρείς και κοιμότανε. Δεν μπορούσανε δέβαια να την κρατήσουνε μέσα στο σπίτι. Θα την πετούσανε! Έτσι του είχε πει ο Σωτήρης. Γι' αυτό τον ήθελε τον Πέτρο. Θα πήγαιναν οι δυο τους να την πετάξουν από το μαντρότοχο μέσα στο νεκροταφείο. Ο Πέτρος δε φοβήθηκε καθόλου την πεθαμένη γιαγιά, μονάχα που ένωσε πάλι κείνη την κράμπα στο στομάχι, που κάποτε τον έπιανε από τη γραμματική και τώρα από την πείνα. Πιάσανε τη γιαγιά από τις μασχάλες, ήτανε ελαφριά σαν πούπουλο. Η μαμά του Σωτήρη τους κοίταζε μαρμαρωμένη, δεν έχυσε ούτε ένα δάκρυ. Ύστερα έδεσε ένα τσεμπέρι στο κεφάλι της γιαγιάς και το κατέβασε χαμηλά, έτσι που να της σκεπάζει σχεδόν τα μάτια.

- Αν σας ρωτήσει κανείς στη γειτονιά, να πείτε πως την πάτε στο γιατρό, τους είπε με μια παράξενη φωνή.

Κάτι πάθαμε όλοι μας, συλλογιέται ο Πέτρος, λες και μας μάγεψαν οι Γερμανοί, σαν το βασιλόπουλο με την πετρωμένη καρδιά.

«...Κι η κυρα-Βασίλω έκανε “οχ” κι η καρδιά της πέτρωσε σαν είδε να σφάζουν μπροστά στα πόδια της οι Τούρκοι τον άντρα της και τα παιδιά της...»

«...και δάκρυα δεν ήρθαν να δροσίσουν τα θερμά-σμένα βλέφαρά του, είχανε στερέψει στη λάδα του καημού...»

Τα γράφανε αυτά τ' αγαπημένα διδλία του Πέ-τρου! Δεν τα ξανάνοιξε από τότε που έγινε κατοχή. Θυμάται κάπου κάπου φράσεις σκόρπιες εδώ κι εκεί, μα δεν του έρχεται να πάει να διαβάσει για την Αλε-ξία και τη Θέκλα ή για τον Κωνσταντίνο και το φίλο του Μιχαήλ. Δεν τον ένοιαζε πια αν ο αυτοκράτορας Βασίλειος έμπαινε θριαμβευτής στην Πόλη ή αν οι νι-κητές τύφλωναν τους αιχμαλώτους και τους σεργιάνι-ζαν στις πλατείες. Τότε η φρίκη ήτανε μονάχα μέσα στις σελίδες του διδλίου, δεν τη ζούσε ο ίδιος. Κι όμως, σου έκοβε το αίμα. Τώρα δεν ένιωθε καμιά φρίκη που σε λίγο θα σεργιάνιζε με την πεθαμένη γιαγιά στα σοκάκια.

Βγήκανε στο δρόμο οι τρεις τους. Η γιαγιά, ο Σω-τήρης κι ο Πέτρος. Η γιαγιά ήτανε πολύ κοντούλα, την περνούσανε κι οι δυο τους στο μπόι. Είναι κιό-λας μισοσκότεινα κι οι περαστικοί αραιοί. Ο Πέτρος αναρωτιέται αν θα ένιωθε το ίδιο αν ήτανε ο δικός του ο παλπούς. Μόνο που το σκέφτηκε, ανατρίχιασε. Όχι, τον παλπού δε θα τον πετούσαν, κι ας χάνανε τη μερίδα του ψωμιού του. Από την αντίθετή τους κατεύθυνση ακούστηκε να ζυγώνει ένα ρυθμικό, δια-στοικό, τριπλό θρόντηγμα πάνω στις πλάκες του πεζο-δρομίου: κλαπ κλαπ κλαπ. Ο Πέτρος τα χ'ασε.

– Οι μικρές ψαριές! του σφυρίζει ο Σωτήρης.
Στο μπισσοκάταδο δεν τις είδαν να 'ρχονται, όμως

όλη η γειτονιά το 'ξερε πως φορούσανε κι οι τρεις τους ολοκαίνουρια παπούτσια με ξύλινες σόλες που θροντούσανε κλαπ κλαπ πάνω στις πλάκες του πεζοδρομίου. Της Νιούρας τα παπούτσια είχανε μά-λιστα κάτω κόκκινα φιογκάκια. Ο Σωτήρης όχι μόνο δεν τα έχασε, μα, σαν έφτασαν πολύ κοντά τους άρ-χισε να τραγουδάει:

*Βρέχει, βρέχει και χιονίζει
κι η γιαγιά μου κοσκινίζει
να μου κάνει μια κουλούρα
να την πάω στον τσαγκάρη
να μου κάνει παπουτσάκια
με τα κόκκινα φιογκάκια...*

– Τραγούδα κι εσύ, πατάει μια τσιμπιά με το ελεύθερο χέρι του στον Πέτρο.

Σεγκοντάρει λολιόν κι εκείνος, με δεύτερη φωνή, όπως όταν τους έδαζε ο κύριος Λουκάτος στο μάθη-μα της Ωδικής, να τραγουδήσουνε ντουέτο, γιατί ήτανε οι πιο καλλίφωνοι.

«...να μου κάνει παπουτσάκια..., να μου κάνει παπουτσάκια» – επαναλαμβάνουνε τη στροφή, λες κι είναι χαλασμένη πλάκα γραμμοφώνου. Τόσο που οι τρεις τσαρινές θυμώσανε και, σαν πέρασαν πια ξυστά πλάι τους, γύρισαν το κεφάλι τους από την άλλη με-ριά, για να δειξουν πως ούτε τους χαιρετάνε. Έχουν τώρα ξεμακρύνει, μα οι ξύλινες σόλες θροντούν ακό-μα κλαπ κλαπ πάνω στις πλάκες...

– Είναι γερές οι σόλες, πριν τελειώσετε, να της δγάλετε τα παπούτσια, τους είχε πει η μαμά του Σω-τήρη την ώρα που κατέβαιναν τη σκάλα με τη γιαγιά.

Οι δυο τους συνεχίζουν το ντουέτο και τσιφρίζουν για να σκεπάσουν το κλαπ κλαπ κλαπ:

...*Να μου κάνει παπουτσάκια
με τα κόκκινα φιογκάκια...*

Έχουν αναφοκκινώσει από την προσπάθεια να περπατούν τη γιαγιά όρθια, έχουν φουσκώσει οι φλέβες του λαϊμού τους από το τραγούδι, μονάχα η γιαγιά έχει το ίδιο ανέκφραστο πρόσωπο, λες και δεν τη νοιάζει που θα πάει ξιπόλητη στον άλλο κόσμο.

Φτάσανε στον πίσω μαντρότοιχο του νεκροταφείου κι ο Σωτήρης είχε μια ιδέα:

– Τι θα 'λεγες αν δεν την πετούσαμε και την απιθώναμε σύρριζα στον τοίχο...

Κοίταξαν γύρω γύρω μη φαίνεται κανείς, κι ας είχε κιόλας σκοτεινιάσει για καλά, κι ύστερα ακούμπησαν τη γιαγιά χάρμω. Ο Σωτήρης της έβαλε κάτι κλαριά για μαξιλάρι, ύστερα της έδγαλε τα παπούτσια και τα 'χωσε στο μπλουζόν του. Τα πόδια της γιαγιάς ήτανε κίτρινα σαν κέρσινα. Κόψανε μεγάλα φύλλα από μολόχες που φύτερωναν εκεί γύρω και της τα σκέπασαν.

Σ' όλο το δρόμο του γυρισμού δε μιλήσανε καθόλου. Χωρίσανε πριν φτάσουνε στην πλατεία. Ο Πέτρος πήγε να δρει το Γιάννη να γράφουνε στους τοίχους κι ο Σωτήρης να κλέψει καλώδια.

– Και σαιμποτάζ και μαύρη, μισόκλεισε πονηρά το μάτι στον Πέτρο κι έφυγε τρεχάτος.

Εκείνο το θράδυ το Τσουέني και ο Κίμωνας γράψανε πάνω από είκοσι φορές τη λέξη «συσσίτιο». «Στη μνήμη της Γιαγιάς», έτσι είπε ο Γιάννης που του διηγήθηκε ο Πέτρος την ιστορία.